

Uten velgere og lokalaviser svekkes demokratiet

Mye synes tapt i LA. En god beskyttelse for nordmenn mot de verste sidene av USA, kan være å tegne et abonnement på lokalavisa og stemme ved lokalvalget.

De siste ukene har jeg reist rundt i USA for å besøke kolleger ved andre universiteter og delta på verdens største statsviterkonferanse, som i år ble avholdt i Los Angeles. Der samlet det seg forskere fra hele verden. De fleste jeg snakket med, spesielt de fra Europa, var lettere sjokkert over hva som møtte dem.

På den ene siden er USA, og kanskje spesielt Los Angeles, noe av det mest spektakulære som finnes. Kapitalismens høyborg har skapt imponerende skyskrapere som dominerer bybildet. I Hollywood-åsene finner man de store selskapene som i snart hundre år har definert ikke bare det amerikanske samfunnet, men også vårt eget samfunn. De har brukt byen så aktivt som bakgrunn at jeg flere ganger tok meg i tro at jeg hadde vært et sted før bare fordi jeg så ofte har sett det før på film. Kvelden før jeg reiste hjem var sirkus Messi på besøk i Los Angeles med sitt nye fotballag. På tribunen satt kjente personer som prins Harry og Selena Gomez. En påminnelse om hvordan sport og showbiz smelter sammen «over there». USA er imidlertid mer enn bare underholdning. Verdens fremste teknologiske selskaper som Google, Facebook og Apple har alle hovedkontor i California. Amerikanske universiteter er dessuten motoren i den globale forskningen på de aller fleste forskningsfelt.

På den andre siden var byen nesten smertefull å være i, og illustrerer alle svakhetene i det amerikanske systemet. Kontrasten til all rikdommen i skyskraperne er den enorme fattigdommen på gata hvor hjemløse bor og lever i telt, på fortau og i parker. Å gå på gata på kvelden opplevdes utrygt. Det oppsiktsvekkende er ikke at det finnes fattigdom, slik det også gjør i Norge, men hvor uverdige forhold mange lever under og hvordan samfunnet syntes å overse det. [Levealderen har stagnert](#) mens den i andre land, Norge inkludert, øker jevnt og trutt. Det pågikk også en storstilt streik blant ansatte på en rekke hoteller, og kontrasten var slående til ryddige norske streiker hvor mengden fagorganiserte gjør at man i stor grad reduserer kapasiteten eller stenger virksomheter som er tatt ut i streik. I Los Angeles stod de streikende utenfor hvert enkelt hotell og slo på trommer og ropte slagord. Inne pågikk driften som vanlig fordi det kom noen utenfra og tok over jobben til de streikende. Trepartssamarbeidet i Norge er kanskje ikke så støyende, men det gir resultater for å løfte lavtlønnede og et ryddig arbeidsliv. Det er også første gang jeg har vært i en millionby som ikke har noe som likner på en fungerende kollektivtrafikk. I stedet for var det tifelts motorveier med køståing, som var måten man kom seg rundt i byen. Alle disse områdene viser hvordan USA lider av et problem med kollektiv handling for å løse samfunnsproblemer, både på lokalt og nasjonalt nivå. Det amerikanske demokratiet synes å ikke bare å lide av handlingslammelse, men også en reell demokratisk krise hvor landet på flere områder er svært splittet og institusjonene angripes. Splittelsen er tydelig mellom de politiske partiene, og personifiseres med Donald Trump og hans løgner om at valget i 2020 ble stjålet fra ham. Denne splittelsen har bygd seg opp over flere tiår, og er drevet frem av svært partiske nasjonale nyhetskanaler som dominerer mediebildet.

I dag er det kommune- og fylkestingsvalg i Norge. Sammenlignet med andre valg er det kanskje ikke kommunevalget som får mest oppmerksomhet i folks hverdag. Det er en grunn til at det finnes et begrep som heter «kommunegrå». Innbyggerne får imidlertid anledning til å gjøre seg opp en mening om hvem som skal være våre tillitsvalgte og hvilke politiske

veivalg vi skal ha. For de fleste innbyggerne vil ikke partifargen til den neste ordføreren spille en avgjørende rolle i livet deres, og det er en betydelig andel norske velgere som bytter parti mellom kommune- og stortingsvalg. Selv om Erna Solberg og Jonas Gahr Støre reiser rundt og kaster glans (eller skygge om man vil) over lokalvalget er det ofte lokale saker og lokale kandidater som blir avgjørende for velgerne. Men for at velgerne skal kunne ta disse avgjørelsene om de lokale sakene og kandidatene er man avhengig av en fungerende lokalpresse. Samtidig med at de nasjonale fjernsynskanalerne overtok i USA på 90-tallet, forsvant store deler av lokalmedia. Dette betyr ikke bare at lokalsamfunnet mister arenaer for debatt og kunnskap om hva som skjer lokalt, men også muligheten til at det drives god og kritisk presse på lokale samfunnsforhold og på hvordan kommunene drifter. Selv om lokalpolitikere kanskje kan synes at lokalpressen burde heie litt mer på dem, så er et velfungerende demokrati avhengig av at makthavere, også lokalt, kommer under et kritisk søkelys.

Norske lokalvalg har relativt høy valgdeltakelse der rundt 65 prosent av stemmeberettigede benytter seg av stemmeretten ved forrige valg. Det at vi arrangerer kommunevalgene samtidig i Norge hvert fjerde år gjør at man både får nasjonalt og lokalt fokus på viktigheten av demokratiet og demokratiske prinsipper. Også her er USA en motsetning, hvor det er opp til hver enkelt delstat når og hvordan lokalvalg skjer. Dette er en medvirkende årsak til lav valgdeltakelse og at små grupperinger som ønsker mer polarisering får større gjennomslag. Det var fascinerende å observere at selv skolestyret i en liten landsby i Alaska ble satt inn som en ideologisk kamp mellom demokrater og republikanere, og tilsynelatende ikke fokuserte på hvordan løse konkrete utfordringer i elevenes skolehverdag.

I enn tid hvor demokratiet er under press mange steder, er det viktig på en dag som denne å huske at lokalstyret er demokratiets grunnmur. Men det er en grunnmur basert på innsats fra alle innbyggerne. Flere titusener av nordmenn stiller på valglistene og deltar digitalt og på torgene rundt omkring for å overbevise velgerne om deres løsninger. Vi andre kan også bidra til et levende lokaldemokrati ved å stemme ved kommune- og fylkestingsvalget, og kanskje også tegne et abonnement på lokalavisa slik at journalistene kan holde det nye kommunestyret i ørene. Godt valg!